

LUCIA STURDZA BULANDRA

Ministerul Învățămîntului și Culturii, Sfatul popular al Capitalei, Asociația oamenilor de artă din instituțiile teatrale și muzicale și Teatrul Municipal anunță cu profundă durere încetarea din viață a artistei poporului Lucia Sturdza Bulandra.

Născută în orașul Iași, în anul 1873, Lucia Sturdza Bulandra a urmat cursurile Facultății de litere și filozofie din București, pregătindu-se pentru cariera de profesoară, pe care a și exercitat-o timp de cîțiva ani. Atrasă de arta scenică, debutează în teatru în anul 1898, pe scena Teatrului Național din București, afirmîndu-se într-o serie de roluri. Ea a urmat apoi Conservatorul, la cursurile mării actrițe Aristizza Romanescu.

Compania de teatru pe care a întemeiat-o în 1914 împreună cu soțul său, actorul Tony Bulandra, a jucat un rol important în arta teatrală românească prin ținuta artistică a spectacolelor sale și principiile înaintate pe care le-a promovat.

Devotamentul și dragostea adîncă a Luciei Sturdza Bulandra pentru o artă teatrală pusă în slujba poporului și-au găsit deplina afirmare în anii regimului democrat-popular. Însuflețită de un fierbinte patriotism, Lucia Sturdza Bulandra, cu căldura și entuziasmul care o caracterizau, s-a alăturat din primele zile luptei poporului sub conducerea Partidului Muncitoresc Român pentru făurirea unei vieți noi și a unei culturi socialiste.

În anul 1947, Luciei Sturdza Bulandra i se încredințează conducerea colectivului artistic al Teatrului Municipal.

Cu o uimitoare putere de muncă, cu o energie neobosită împletită cu o cultură bogată și cu o vocație artistică demnă de marile figuri ale teatrului românesc, Lucia Sturdza Bulandra și-a închinat întreaga activitate slujirii teatrului realist-socialist, educării artistice a noului public de oameni ai muncii, Lucia Sturdza Bulandra s-a situat în primele rînduri ale oamenilor de artă în eforturile pentru promovarea dramaturgiei originale de actualitate. Ea a militat neobosit pentru apropierea teatrului de masele de spectatori, organizînd și participînd la numeroase spectacole date în uzine, la sate, în diferite orașe ale țării.

Paralel cu munca de conducere a Teatrului Municipal, Lucia Sturdza Bulandra și-a încununat suita marilor realizări actoricești anterioare cu noi izbînzii, mărturii ale unui talent generos de o nedezmînițită tinerețe artistică. Vor rămîne neuite creațiile sale din piesele „Vassa Jeleznova” de Maxim Gorki și „Pădurea” de A. N. Ostrovski, „Citadela sfărîmată” de Horia Lovinescu și „Arcul de triumf” de Aurel Baranga, „Doamna Calafova” de Vojtek Tach și „Profesiunea doamnei Warren” de Bernard Shaw, „Nebuna din Chaillot” de Jean Giraudoux, „Mamouret” de Jean Sarment și „Menajeria de sticlă” de Tennessee Williams.

Aflîndu-se în primele rînduri ale mișcării noastre teatrale, Lucia Sturdza Bulandra a condus, în calitate de președintă, Asociația oamenilor de artă din

PJA 635/9

instituțiile teatrale și muzicale. Ea a desfășurat totodată o bogată activitate pe tărîm obștească, ca deputată în Marea Adunare Națională și în Sfatul popular al Capitalei, ca membră în Comitetul național pentru apărarea păcii. Prin întreaga ei activitate de artist-cetățean, Lucia Sturdza Bulandra a fost una din personalitățile cele mai proeminente ale vieții noastre culturale, cunoscută și iubită de mase largi de spectatori.

Timp de peste 60 de ani, Lucia Sturdza Bulandra a slujit cu devotament teatrul românesc, fiind pătrunsă de dorința fierbinte de a contribui la progresul mișcării noastre teatrale.

Pentru excepționala sa activitate artistică și cetățenească, statul democrat-popular i-a conferit numeroase ordine și medalii, între care Steaua R.P.R. clasa I-a și Ordinul Muncii clasa I-a, precum și înaltul titlu de Artist al poporului și laureată a Premiului de Stat.

Încetarea din viață a Luciei Sturdza Bulandra este o pierdere grea pentru mișcarea noastră teatrală. Marile sale creații actoricești, exemplul vieții ei de neobosită dăruire în slujba artei teatrale închinată poporului, pildă vie de atitudine cetățenească, vor constitui pentru totdeauna o pagină de seamă în istoria teatrului românesc.

Ministerul Învățămîntului și Culturii
Sfatul popular al Capitalei
Asociația oamenilor de artă din instituțiile
teatrale și muzicale (A. T. M.)
Teatrul Municipal

S-a stins Lucia Sturdza Bulandra.

Cînd am văzut-o pentru prima oară, eram o fetiță. Aduceam cu mine în fața sa, în vremea aceea cînd teatrul era rezervat doar unei anumite lumi, toată sfiiciunea pe care o putea avea un copil venind dintr-o lume foarte modestă, și care bătea la ușile Artei. Ochii ei nu s-au oprit la veșmînt, la înfățișare. I-am devenit elevă. Aceasta spune totul despre personalitatea mării dispărute.

În anul al doilea, tot din mîna sa și sub îndrumarea sa, am primit roluri cu greutate. La sfîrșitul cursurilor, după absolvire, am pășit pe scenă alături de ea, în teatrul companiei Bulandra. Momentul dureros pe care-l trăiesc astăzi la dispariția mării mele profesoare face amintirile și mai vii. Am crescut sub îndrumarea sa ca elevă, și alături de ea ca artistă, într-o disciplină severă a muncii închinată în întregime, fără precupețirea efortului, artei, misiunii de slujitor al teatrului. Viața mea s-a desfășurat în spiritul învățăturilor pe care mi le-a dat aceea care azi a plecat dintre noi, dar a cărei memorie este vie și va trăi în cei care au cunoscut-o și în cei care o vor cunoaște în viitor din istoria teatrului nostru.

Am întîlnit-o pentru ultima oară — sînt cîteva zile — la Plenara Comitetului național pentru apărarea păcii.

În mintea și inima mea, momentul cînd am văzut-o întîia dată și cel în care am văzut-o pentru ultima oară sînt capetele unui drum de viață, drept, frumos, luminos.

Și odată cu lacrima și omagiul meu pentru aceea care mi-a fost profesoară, îi aduc și mărturisirea că trăiește și va trăi prin exemplul pe care ni l-a dat cu viața sa de muncă și devotament neșarmurit, puse în slujba teatrului românesc.

Aura Buzescu
artistă a poporului

Artistă poporului Lucia Sturdza Bulandra a umplut cu prezența mării sale personalități aproape un întreg veac al teatrului românesc. Ne părăsește după ce a strălucit și a înnobilit profesiunea noastră de artă — teatrul!

Viața sa nu ne apare mai puțin extraordinară decît opera sa. Această parte a vieții sale, cea de pe urmă — dar cea mai fecundă, epoca eroică, după cum o

numea ea însăși, epoca vieții noi a Luciei Sturdza Bulandra —, a fost și aceea la care a ținut mai mult.

Ne-a fost dat să fim martorii contemporani ai transfigurării unui mare artist în ultimii douăzeci de ani. Ce splendid exemplu de artist, cetățean și patriot! În acest climat nou de viață, ne-a fost dat să-i vedem adevărata inimă — ce-a fost în stare să primească imensul val de iubire al poporului, ca apoi să-l reverse în opera de artă și în munca obștească, zi de zi.

A iubit oamenii și toate marile preschimbări ale vieții. Moștenirea ce-o lasă întregului teatru românesc este imensă. Generațiile ce vin vor ști să o păstreze cu venerație. Ca unul din mulții săi ucenici, păstrez o adâncă recunoștință Luciei Sturdza Bulandra, care, acum mai bine de patruzeci de ani, mi-a condus primii pași — stângaci — pe scenă.

George Vraca
artist al poporului

Marea artistă și animatoare, profesoara atîtor generații valoroase de actori, a plecat dintre noi. Dăruirea ei pentru această nobilă meserie, puterea ei de muncă și exemplul ei personal vor rămîne pentru noi, elevii ei, de la care am primit primele îndrumări în această artă, precum și pentru generațiile viitoare, o făclie vie, un îndemn la luptă, un exemplu de disciplină și abnegație. Artistă, profesoară și luptătoare, cu o înaltă etică cetățenească, ea a promovat generații de actori și scriitori contemporani, a luat parte activă la viața tumultuoasă de după 23 August, ca deputată, ca membră a Comitetului național pentru apărarea păcii și, în ultima vreme, ca președintă a Asociației oamenilor de artă din instituțiile teatrale și muzicale. În această muncă de colaborare de la A.T.M., personal am avut mult de învățat de la ea, sfaturile ei fiindu-ne întotdeauna îndreptar. Foarte exigentă față de nivelul artistic al spectacolului, atît pentru conținut cît și pentru formă, Lucia Sturdza Bulandra a militat pentru arta noastră realist-socialistă, educînd colectivul pe care-l conducea, cît și pe noi toți, în spiritul măreței epoci pe care o trăim, cerîndu-ne să fim demni artiști și cetățeni. S-a dăruit pînă în ultima clipă publicului pe care l-a iubit — chiar în această ultimă vară, întreprinzînd un lung turneu în toate regiunile țării. Exemplul viu pe care ni l-a lăsat îl vom păstra cu abnegație, ridicînd arta noastră pe culmile dorite de ea și de poporul nostru muncitor.

Niky Atanasiu

artist emerit,
prim-secretar al Asociației oamenilor de artă
din instituțiile teatrale și muzicale

Cine a cunoscut-o pe doamna Bulandra nu și-o poate imagina în repaus. Sfirșitul a surprins-o între două spectacole și în plină pregătire a noii stagiuni. Nu știu care sînt ultimele cuvinte pe care le-a rostit, dar sînt convins că ele erau în legătură cu teatrul. Viața ei s-a confundat cu teatrul. A condus teatre, a creat actori, a lansat autori, a înscenat, a tradus, a citit, a visat, a luptat. Totul pentru teatru. O pasiune exacerbată, un exemplu unic de devotament, tenacitate, înțelepciune și putere de muncă, de nelimitată curiozitate intelectuală.

Dar existența ei prodigioasă a devenit în anii puterii populare aproape legendară. O a doua tinerețe a cunoscut decana scenei românești stînd în fața publicului nou, care a cinstit-o cu o prețuire și o dragoste pe care nu le cunoscuse înainte.

Astă-vară, după un spectacol cu *Mamouret*, pe litoral, m-am dus la cabina fostei mele profesoare, să-i sărut mîna. La plecare, am văzut o scenă unică: sute de spectatori o așteptau în fața intrării actorilor pe doamna Bulandra. La apariția ei, au izbucnit aplauze furtunoase. Cu greu mi-am croit drum prin mulțimea

care îi adresa cele mai călduroase și mai emoționante urări. Nu mai văzusem o asemenea dovadă de prețuire a unui actor. O astfel de manifestație — și doamna Bulandra o știa bine — nu i-ar fi făcut-o niciodată publicul burghez.

Ne vom obișnui greu cu lipsa dintre noi a Luciei Sturdza Bulandra. Era o prezență puternică. Toți am învățat cite ceva de la ea. Exemplul ei a strălucit și a impus. Îi sărutăm respectuos mâna.

Radu Beligan

artist emerit

De Lucia Sturdza Bulandra, profesoara, îndrumătoarea, colega și directoarea mea, în decursul anilor, m-a legat în primul rînd un sentiment de caldă apropiere, împletit cu respect și admirație. Vor trece mulți ani pînă cînd o altă figură reprezentativă a teatrului românesc va putea egala coplesitoarea ei personalitate. Ea a însemnat o remarcabilă prezență în teatrul românesc și în mișcarea teatrală de peste hotare, aducînd glorie și cinste scenei și țării noastre. Această credință a făcut-o să fie prezentă, activă, caldă și ținără sufletește, pînă la ultima ei suflare.

Fory Etterle

artist emerit

Sînt încă sub impresia puternicei emoții pe care a produs-o, în întreaga lume teatrală din țara noastră, dispariția Luciei Sturdza Bulandra. Îndrăznesc a spune că pentru mine e o emoție deosebită. Într-adevăr, mi-am început cariera artistică la Compania Bulandra-Storin-Maximilian, iar, din 1947, de la înființarea Teatrului Municipal, am colaborat pe scenă, și în cadrul direcției, cu decana teatrului nostru.

Din marea sa personalitate, ceea ce impresiona pe toți, ceea ce rămîne ca un exemplu viu pentru oamenii de artă este, fără îndoială, pasiunea ei nemărginită pentru teatru, ca și neobosita ei activitate, marea ei disciplină, înalta ei etică profesională.

O altă trăsătură însemnată a fost deplina ei azeziune la transformările revoluționare din țara noastră. Alături de toți oamenii noștri de seamă din domeniul culturii și al artelor, Lucia Sturdza Bulandra a înțeles sensul înalt al revoluției culturale la care a contribuit cu marea ei prestigiu.

Cu Lucia Sturdza Bulandra, teatrul românesc pierde un mare artist-cetățean.

Beate Fredanov

artistă emerită

În viața noastră teatrală lipsa doamnei Bulandra nu e dintre acelea care se pot șterge ușor.

Făcea parte din acea admirabilă galerie de vîrstnici care, imediat după 23 August 1944, a dat intelectualității noastre exemplul înțelegerii lucide a istoriei și a datoriei intelectuale. Și de atunci, pînă în clipa morții, a continuat să servească cu aceeași fantastică putere de muncă, de dăruire și pasiune, care a făcut din ea un simbol de vitalitate și tinerețe.

Moartea a fulgerat-o fără s-o poată îngenunchea, cortina a căzut pe o apoteoză. De dincolo de ființă, surîsul malițios al doamnei Bulandra continuă să iradieze, subliniind cu satisfacție și această ultimă, definitivă, victorie a ei.

Horia Lovinescu